

**SPRAWY MAŁŻEŃSKIE ORAZ INNE
SPRAWY RODZINNE I OPIEKUŃCZE**

ZEZWOLENIE NA ZAWARCIE MAŁŻEŃSTWA

Art. 561. [Zezwolenie na zawarcie małżeństwa]

§ 1. Zezwolenia na zawarcie małżeństwa kobiecie niemającej ukończonych lat osiemnastu udziela sąd opiekuńczy na jej wniosek. Postanowienie o udzieleniu zezwolenia staje się skuteczne z chwilą uprawomocnienia się i nie może być zmienione ani uchylone.

§ 2. Zezwolenia na zawarcie małżeństwa osobie dotkniętej chorobą psychiczną albo niedorozwojem umysłowym oraz osobom powinowatym w linii prostej udziela sąd na wniosek tych osób.

§ 3. W postanowieniu o udzieleniu zezwolenia wymienia się osobę, z którą małżeństwo ma być zawarte. Przed wydaniem postanowienia rozstrzygającego taki wniosek sąd wysłucha wnioskodawcę, osobę, z którą małżeństwo ma być zawarte, oraz w razie potrzeby osoby bliskie przyszłych małżonków. Gdy chodzi o udzielenie zezwolenia osobie dotkniętej chorobą psychiczną lub niedorozwojem umysłowym, sąd zasięgnie opinii biegłego lekarza, w miarę możliwości psychiatry.

Art. 561¹. [Wywiad środowiskowy]

W sprawach, o których mowa w art. 561, sąd może zarządzić przeprowadzenie przez kuratora sądowego wywiadu środowiskowego w celu ustalenia warunków, w jakich żyją osoby ubiegające się o udzielenie zezwolenia.

ZEZWOLENIE NA ZAWARCIE MAŁŻEŃSTWA

- I. Zezwolenie na zawarcia małżeństwa:
 - ❖ Dla kogo: dla kobiety niemającej 18 lat, ale która ma ukończone 16 lat, jeżeli z okoliczności wynika, że zamierzone małżeństwo będzie zgodne z dobrem założonej przez nie rodziny
 - ❖ Na czyj wniosek: tylko na wniosek kobiety niemającej 18 lat
 - ❖ Kto wydaje postanowienie: sąd opiekuńczy
 - ❖ Kiedy postanowienie staje się skuteczne: z chwilą uprawomocnienia; nie może być zmienione/uchylone

ZEZWOLENIE NA ZAWARCIE MAŁŻEŃSTWA

II. Zezwolenie na zawarcie małżeństwa:

- ❖ Dla kogo: 1) dla osoby dotkniętej chorobą psychiczną albo niedorozwojem umysłowym, jeżeli jej stan zdrowia lub umysłu nie zagraża małżeństwu ani zdrowiu psychicznemu przyszłego potomstwa , 2) dla osób powinowatych w linii prostej, jeśli zachodzą ku temu ważne powody
- ❖ Na czyj wniosek: tylko na wniosek osób wskazanych wyżej; w przypadku osób powinowatych w linii prostej- oboje nupturienti powinni złożyć dany wniosek
- ❖ Jaki sąd wydaje postanowienie: sąd „zwykły”- tj. niebędący sądem opiekuńczym

ZEZWOLENIE NA ZAWARCIE MAŁŻEŃSTWA

Zainteresowanym w sprawie będzie drugi z nupturientów, dlatego też sąd powinien wezwać ich do udziału w sprawie.

Przed wydaniem postanowienia dot. zezwolenia sąd obligatoryjnie powinien wysłuchać wnioskodawcę oraz osobę, z którą małżeństwo ma zostać zawarte. Osoby bliskie- tylko w razie potrzeby. Przed wydaniem zezwolenia osobie dotkniętej chorobą psychiczną lub niedorozwojem umysłowym- sąd obligatoryjnie powinien zasięgnąć opinii biegłego.

Postanowienie o zawarciu małżeństwa powinno zawierać dane drugiego z nupturientów.

Wywiad środowiskowy jest fakultatywny.

INNE SPRAWY MAŁŻEŃSKIE

Art. 562. [Zwolnienie od obowiązku złożenia dokumentu]

Zwolnienia od obowiązku złożenia urzędowi stanu cywilnego dokumentu potrzebnego do zawarcia małżeństwa udziela sąd na wniosek osoby obowiązanej do złożenia dokumentu.

Zgodnie z art. 3 KRO sąd może zwolnić daną osobę z obowiązku przedłożenia dokumentu z powodu trudnych do zwyciężenia przeszkód.

Zgodnie z PASC (art. 76 i nast.) osoba zamierzająca zawrzeć małżeństwo jest obowiązana:

- 1) przedstawić dokument stwierdzający tożsamość;
- 2) złożyć pisemne zapewnienie, że nie wie o istnieniu okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa;
- 3) złożyć zezwolenie na zawarcie małżeństwa, jeżeli tego wymagają przepisy Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego;
- 4) złożyć zezwolenie sądu na złożenie oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński przez pełnomocnika oraz pełnomocnictwo
- 5) przedstawić inne dokumenty - np. w przypadku cudzoziemców

- ❖ Na czyj wniosek: na wniosek osoby zobowiązanej do przedstawienia dokumentu
- ❖ Kto wydaje postanowienie: sąd zwykły

INNE SPRAWY MAŁŻEŃSKIE

Art. 563. [Działanie przez pełnomocnika]

Do zgłoszenia wniosku o zezwolenie na złożenie przez pełnomocnika oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński uprawniona jest osoba, która zamierza udzielić pełnomocnictwa.

- ❖ Na czyj wniosek: na wniosek osoby, która ma być mocodawcą
- ❖ Kto wydaje postanowienie: sąd zwykły

Zezwolenie nie zastępuje pełnomocnictwa

SPRAWY DOTYCZĄCE PRZESZKÓD MAŁŻEŃSKICH UZASADNIAJĄCYCH ODMOWĘ ZAWARCIA MAŁŻEŃSTWA

Art. 564. [Obowiązkowa rozprawa]

Postanowienie rozstrzygające o tym, czy okoliczność przedstawiona przez kierownika urzędu stanu cywilnego wyłącza zawarcie małżeństwa, a także o tym, czy okoliczności przedstawione przez kierownika urzędu stanu cywilnego uzasadniają odmowę:

- 1) przyjęcia oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński,
- 2) wydania zaświadczenia o braku okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa, o których mowa w art. 4¹ Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego,
- 3) wydania zezwolenia na zawarcie małżeństwa przed upływem terminu, o którym mowa w art. 4 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego,
- 4) sporządzenia aktu małżeństwa zawartego zgodnie z art. 1 § 2 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego,
- 5) wydania zaświadczenia stwierdzającego, że zgodnie z prawem polskim można zawrzeć małżeństwo,

sąd wydaje po przeprowadzeniu rozprawy.

SPRAWY DOTYCZĄCE PRZESZKÓD MAŁŻEŃSKICH UZASADNIAJĄCYCH ODMOWĘ ZAWARCIA MAŁŻEŃSTWA

- Obowiązkowa rozprawa
- ❖ Kto może wnioskować: kierownik USC (art. 5 KRO), osoba, której odmowa dotyczy (art. 89 PASC)
- ❖ Kto wydaje postanowienie: zwykły sąd
- Z postanowienia kończącego postępowanie zainicjowane przez kierownika USC powinno wprost wynikać, czy dane małżeństwo może, czy nie może być zawarte. Jeżeli sąd stwierdzi, że wątpliwości kierownika USC były nieuzasadnione, to nie powinien wniosku oddalić, lecz powinien orzec o dopuszczalności zawarcia małżeństwa.
- Sprawy z 89 PASC: sąd, uwzględniając wniosek, stwierdza, że odmowa kierownika USC dokonania konkretnej czynności nie jest uzasadniona-
prawomocne orzeczenie wiąże kierownika USC

ISTOTNE SPRAWY RODZINNE

Art. 565. [Inne sprawy małżeńskie]

§ 1. Rozstrzygnięcie o istotnych sprawach rodziny w braku porozumienia małżonków, jak również udzielenie zezwolenia na dokonanie czynności, do której jest potrzebna zgoda drugiego małżonka lub której drugi małżonek sprzeciwił się, może nastąpić dopiero po umożliwieniu złożenia wyjaśnień małżonkowi wnioskodawcy, chyba że jego wysłuchanie nie jest możliwe lub celowe.

§ 2. To samo dotyczy nakazu sądu, aby wynagrodzenie za pracę albo inne należności przypadające jednemu małżonkowi były w całości lub w części wypłacane do rąk drugiego małżonka.

§ 3. Przepis § 1 stosuje się także do rozstrzygnięcia o wyłączeniu odpowiedzialności małżonka za zobowiązania zaciągnięte przez drugiego z małżonków w sprawach wynikających z zaspokajania zwykłych potrzeb rodziny, jak również do uchylecia postanowienia w tym przedmiocie.

Art. 565¹. [Wywiad środowiskowy]

W sprawach, o których mowa w art. 565, sąd może zarządzić przeprowadzenie przez kuratora sądowego wywiadu środowiskowego w celu ustalenia warunków, w jakich żyją małżonkowie.

ISTOTNE SPRAWY RODZINNE

▪ Za J. Gudowskim:

„Artykuł 565 reguluje postępowanie w następujących rodzajach spraw dotyczących rodziny oraz stosunków między małżonkami:

1) o rozstrzygnięcie o istotnych sprawach rodziny w razie braku porozumienia między małżonkami; chodzi o realizację art. 24 k.r.o., który przyznaje obojgu małżonkom prawo wspólnej decyzji;

2) o udzielenie zezwolenia na dokonanie przez jedno z małżonków czynności, do której jest potrzebna zgoda drugiego z nich lub której drugi z małżonków sprzeciwił się; przepis nawiązuje do art. 39 k.r.o. uprawniającego sąd do rozstrzygnięcia, gdy jedno z małżonków odmawia zgody lub porozumienie się z nim napotyka trudne do przewyciężenia przeszkody (por. także art. 37 k.r.o.);

3) o pozbawienie jednego z małżonków samodzielnego zarządu majątkiem wspólnym; ten typ sprawy nie wynika wprawdzie *expressis verbis* z treści art. 565, należy jednak uznać, że mieści się w zakresie jego unormowania; świadczą o tym wyniki wykładni systemowej oraz treść art. 40 k.r.o., wyraźnie – przez użycie sformułowań „postanowić” i „postanowienie” – narzucającego tryb postępowania nieprocesowego. Przemawia za tym także możliwość uchylecia postanowienia w razie zmiany okoliczności (por. też postanowienie SN z dnia 30 sierpnia 1982 r., III CRN 163/82, GP 1983, nr 3);

4) o wydanie nakazu, ażeby wynagrodzenie za pracę albo inne należności przypadające jednemu z małżonków były wypłacane do rąk drugiego z nich; chodzi o realizację art. 28 k.r.o. przewidującego taką możliwość, gdy małżonek pozostający we wspólnym pożyciu nie spełnia ciężącego na nim obowiązku przyczyniania się do zaspokajania potrzeb rodziny;

5) o wyłączenie odpowiedzialności jednego z małżonków za zobowiązania zaciągnięte przez drugiego z nich w sprawach wynikających z zaspokajania zwykłych potrzeb rodziny; chodzi o urzeczywistnienie art. 30 § 2 k.r.o.”

▪ Kto może złożyć wniosek: tylko małżonkowie

▪ Fakultatywny wywiad środowiskowy

PODZIAŁ MAJĄTKU WSPÓLNEGO

Art. 566. [Właściwość sądu w sprawie o podział majątku wspólnego]

W sprawie o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami właściwy jest sąd miejsca położenia majątku, a jeżeli wspólność ustała przez śmierć jednego z małżonków - sąd spadku.

Art. 567. [Postępowanie o podział majątku wspólnego]

§ 1. W postępowaniu o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami sąd rozstrzyga także o żądaniu ustalenia nierównych udziałów małżonków w majątku wspólnym oraz o tym, jakie wydatki, nakłady i inne świadczenia z majątku wspólnego na rzecz majątku osobistego lub odwrotnie podlegają zwrotowi.

§ 2. W razie sporu co do ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym sąd może w tym przedmiocie orzec postanowieniem wstępnym.

§ 3. Do postępowania o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami, a zwłaszcza do odrębnego postępowania w sprawach wymienionych w paragrafie pierwszym stosuje się odpowiednio przepisy o dziale spadku.

Wyłączna właściwość sądu: sąd miejsca położenia majątku, a gdy wspólność ustała przez śmierć jednego z małżonków- sąd spadku

PODZIAŁ MAJĄTKU WSPÓLNEGO

Kiedy ustaje wspólność majątkowa? W sytuacji:

- ❖ unieważnienia małżeństwa (art. 21 KRO),
- ❖ umownego wyłączenia wspólności ustawowej (art. 47 § 1 KRO),
- ❖ przymusowego zniesienia przez sąd wspólności ustawowej (art. 52 § 1 KRO),
- ❖ ubezwłasnowolnienia jednego z małżonków lub ogłoszenia upadłości jednego z małżonków (art. 53 KRO),
- ❖ rozwiązania małżeństwa przez rozwód (art. 56 § 1 KRO),
- ❖ orzeczenia separacji (art. 614 § 1 w zw. z art. 56 § 1 KRO)
- ❖ w razie śmierci jednego z małżonków.

Kto może być wnioskodawcą:

- ❖ każdy z małżonków lub byłych małżonków,
- ❖ wierzyciel jednego z małżonków lub byłych małżonków,
- ❖ wierzyciel obojga małżonków lub obojga byłych małżonków, pod warunkiem że dokonał on zajęcia roszczenia o podział majątku wspólnego w postępowaniu egzekucyjnym – art. 912 KPC,
- ❖ spadkobierca małżonka albo byłego małżonka,
- ❖ nabywca praw spadkowych po małżonku albo byłym małżonku, prokurator, RPO.

PODZIAŁ MAJĄTKU WSPÓLNEGO

We wniosku powinniśmy wskazać podstawę ustania wspólności majątkowej oraz majątek podlegający podziałowi. W tym postępowaniu sąd rozstrzyga głównie o składzie i wartości majątku. W ramach tego postępowania sąd oprócz podziału składników majątku orzeka również o żądaniu ustalenie nierównych udziałów oraz o tym, jakie wydatki, nakłady i inne świadczenie na rzecz majątku osobistego lub odwrotnie podlegają zwrotowi. Z chwilą wszczęcia tego postępowania odrębne postępowanie w sprawach wyżej wymienionych jest niedopuszczalne.

To postępowanie może być prowadzone, jeżeli istnieje przedmiot tego postępowania, czyli majątek wspólny

WAŻNE! Po zapadnięciu prawomocnego postanowienia o podział majątku uczestnik nie może dochodzić wyżej wspomnianych roszczeń, choćby nie były zgłoszone w ramach tego postępowania.

Jeżeli jeden z byłych małżonków w ramach powyższego postępowania wysunie żądanie dot. tylko i wyłącznie rozliczenia nakładów poczynionych z majątku osobistego, a nie zażąda przy tym podziału majątku wspólnego, wówczas takie żądanie powinno zostać rozpatrzone jako roszczenie o zasądzenie odpowiedniej sumy pieniężnej i powinno być dochodzone w trybie procesowym!

SEPARACJA NA ZGODNY WNIOSEK/ZNIESIENIE SEPARACJI

- **Właściwość rzeczowa:** sąd okręgowy

- **Właściwość miejscowa:** sąd, w którego okręgu małżonkowie mają wspólne zamieszkanie, a w braku takiej podstawy - sąd miejsca ich wspólnego pobytu. Jeżeli małżonkowie nie mają wspólnego miejsca zamieszkania ani pobytu, wniosek należy zgłosić w sądzie właściwym dla jednego z małżonków, zgodnie z art. 508 § 1-3.

- Postępowanie w sprawie orzeczenia separacji na zgodny wniosek małżonków lub w sprawie zniesienia separacji umarza się, gdy:

- nastąpił brak zgody co do orzeczenia separacji lub zniesienia separacji (w tym poprzez cofnięcie wniosku)
- jeden z małżonków zmarł

- W obu przypadkach przeprowadzenie rozprawy jest obligatoryjne

- W toku postępowania o orzeczenie separacji sąd nakłania małżonków do pojednania. Jeżeli istnieją widoki na pojednanie może skierować małżonków do mediacji. Jeżeli pojednanie nie nastąpi, a odroczenie rozprawy nie byłoby celowe, sąd przystępuje do rozpoznania sprawy

- Z chwilą wszczęcia postępowania o zniesienie separacji zawieszają się z urzędu postępowanie w sprawie o eksmisję jednego z małżonków pozostających w separacji ze wspólnego mieszkania, jak również postępowanie w sprawie o korzystanie przez małżonków pozostających w separacji ze wspólnego mieszkania. Z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia o zniesieniu separacji postępowanie umarza się z urzędu

INNE SPRAWY RODZINNE ORAZ OPIEKUŃCZE

Art. 568. [Sąd opiekuńczy]

Sądem opiekuńczym jest sąd rodzinny.

Art. 569. [Właściwość sądu]

§ 1. Właściwy wyłącznie jest sąd opiekuńczy miejsca zamieszkania osoby, której postępowanie ma dotyczyć, a w braku miejsca zamieszkania - sąd opiekuńczy miejsca jej pobytu. Jeżeli brak i tej podstawy - właściwy jest sąd rejonowy dla m.st. Warszawy.

§ 2. W wypadkach nagłych sąd opiekuńczy wydaje z urzędu wszelkie potrzebne zarządzenia nawet w stosunku do osób, które nie podlegają jego właściwości miejscowej, zawiadamiając o tym sąd opiekuńczy miejscowo właściwy.

INNE SPRAWY RODZINNE ORAZ OPIEKUŃCZE

W istocie, sądem opiekuńczym jest wydział rodzinny i nieletnich, inaczej mówiąc, wydział odpowiedniego sądu rejonowego, do którego właściwości należą sprawy z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego. Wszelkie czynności zastrzeżone dla sądu opiekuńczego dokonywane są przez sąd rodzinny jako wydział sądu rejonowego.

Reasumując, wydział rodzinny i nieletnich jako wydział odpowiedniego sądu rejonowego może działać:

- jako sąd opiekuńczy o szczególnych kompetencjach,
- jako sąd rejonowy o kompetencjach zwykłych.

Właściwość miejscowa:

- ❖ sąd opiekuńczy miejsca zamieszkania osoby, której postępowanie dotyczy (chodzi tu oczywiście o małoletniego) albo
 - ❖ sąd opiekuńczy miejsca pobytu osoby, której postępowanie dotyczy,
 - ❖ sąd rejonowy dla m.st. Warszawy - w przypadku braku powyższych podstaw.
- **UWAGA!** Sąd opiekuńczy może wydawać z urzędu wszelkie niezbędne zarządzenia także w stosunku do osób spoza swojej właściwości. Taka kompetencja sądu aktualizuje się w wypadkach nagłych, tj. takich sytuacjach, gdy jakiegokolwiek opóźnienie mogłoby spowodować szkodę po stronie małoletniego. Wówczas sąd, który wydał takie zarządzenie musi zawiadomić o tym fakcie sąd opiekuńczy miejscowo właściwy.
- W sprawach o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką prowadzone na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. mamy właściwość sądu okręgowego mającego siedzibę w miejscowości stanowiącej siedzibę sądu apelacyjnego, jeżeli na tym obszarze osoba podlegająca władzy rodzicielskiej lub pozostająca pod opieką ma miejsce zamieszkania lub pobyt.
- Uznanie ojcostwa może nastąpić także przed sądem opiekuńczym niewłaściwym według przepisów ogólnych. W takim wypadku o uznaniu zawiadamia się właściwy sąd opiekuńczy.

POZOSTAŁE INFORMACJE

- Możliwość wszczęcia sprawy z urzędu
- Fakultatywny wywiad środowiskowy co do osoby małoletniego
- Możliwość mediacji w sprawach, w których istnieje dopuszczalność zawarcia ugody
- Każdy, komu znane jest zdarzenie uzasadniające wszczęcie postępowania z urzędu, obowiązany jest zawiadomić o nim sąd opiekuńczy - na tej podstawie sąd opiekuńczy może wówczas działać z urzędu
- Osoba pozostająca pod władzą rodzicielską, opieką albo kuratelą ma zdolność do podejmowania czynności w postępowaniu dotyczącym jej osoby, chyba że nie ma zdolności do czynności prawnych
- Sąd może ograniczyć lub wyłączyć osobisty udział małoletniego w postępowaniu, jeżeli przemawiają za tym względy wychowawcze.
- W sprawach opiekuńczych osób małoletnich sąd z urzędu zarządza odbycie całego posiedzenia lub jego części przy drzwiach zamkniętych, jeżeli przeciwko publicznemu rozpoznaniu sprawy przemawia dobro małoletniego.
- UWAGA! Sąd opiekuńczy może zmienić swe postanowienie nawet prawomocne, jeżeli wymaga tego dobro osoby, której postępowanie dotyczy.
- WAŻNE! Postanowienia sądu opiekuńczego są skuteczne i wykonalne z chwilą ich ogłoszenia, a gdy ogłoszenia nie było, z chwilą ich wydania.
- Przymus radcowsko - adwokacki w sprawach o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką prowadzonych na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. (przymus nie ma zastosowania do wniosku)

INNE SPRAWY RODZINNE ORAZ SPRAWY OPIEKUŃCZE

SPRAWY ZE STOSUNKÓW MIĘDZY RODZICAMI A DZIEĆMI

SPRAWY O PRZYSPSOBIENIE

SPRAWY Z ZAKRESU OPIEKI

O ODEBRANIE OSOBY PODLEGAJĄCEJ WŁADZY RODZICIELSKIEJ LUB POZOSTAJĄCEJ POD OPIEKĄ

SPRAWY DOT. WYKONYWANIA KONTAKTÓW Z DZIECKIEM

SPRAWY Z ZAKRESU KURATELI

O UMIESZCZENIE DZIECKA W PIECZY ZASTĘPCZEJ ALBO PLACÓWCE OPIEKUŃCZO- WYCHOWAWCZEJ

O UZNANIE OJCOSTWA

DOTYCZĄCE WŁADZY RODZICIELSKIEJ I KONTAKTÓW Z DZIECKIEM

DOTYCZĄCE ROZSTRZYGANIA O ISTOTNYCH SPRAWACH DZIECKA

O NADANIE DZIECKU NAZWISKA

O USTANOWIENIE LUB ZWOLNIENIE OPIEKUNA

O SPRAWOWANIE OPIEKI

O PRYZNANIE WYNAGRODZENIA OPIEKUNOWI